

РЕЦЕНЗІЯ

доктора філософії **РИБЧУКА Олега Олександровича**
на дисертацію **БІЛОШИЦЬКОГО Василя Васильовича**
«Формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців
фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»
у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Дисертація Білошицького Василя Васильовича присвячена розв'язанню наукового завдання формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту (далі – МОФФКіС) в процесі професійно-педагогічної підготовки.

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку системи військової освіти України в умовах безпекових викликів і трансформації Збройних Сил України зумовлює підвищені вимоги до професійної та лідерської спроможності офіцерського складу. Особливої ваги набуває формування лідерської компетентності МОФФКіС, які у своїй професійній діяльності поєднують педагогічні, організаційні та виховні функції з безпосереднім впливом на морально-психологічний стан та згуртованість особового складу.

У цьому контексті обрана автором тема є безумовно актуальною, оскільки спрямована на наукове обґрунтування педагогічних умов формування лідерської компетентності зазначеної категорії військових фахівців та розроблення відповідного методичного забезпечення їх професійно-педагогічної підготовки.

Дисертаційна робота відповідає сучасним тенденціям компетентнісного підходу в освіті, орієнтована на підвищення якості професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах та має прикладне значення для системи професійної військової освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження Білошицького В.В. виконано відповідно до плану наукової та науково-технічної діяльності Національного університету оборони України у межах розроблення науково-дослідної роботи: «Формування

професійної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки на період дії правового режиму воєнного стану» (державний реєстраційний номер 0124U001970).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертації визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, що логічно пов'язані між собою та узгоджені зі структурою роботи. Автором здійснено теоретичний аналіз наукових джерел з проблематики лідерства, компетентнісного підходу та професійної підготовки військових фахівців.

У роботі запропоновано авторське визначення лідерської компетентності МОФФКіС як інтегрованого професійно значущого утворення, що включає ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, індивідуально-психічний та суб'єктний компоненти. Визначено критерії та показники її сформованості, що дозволило вибудувати логіку діагностики та педагогічного експерименту.

Здобувачем обґрунтовано педагогічні умови формування лідерської компетентності, розроблено модель процесу її формування та комплексну контекстну методику реалізації відповідних освітніх впливів, у тому числі через спеціальний курс.

Позитивно слід відзначити системність підходу автора до структурування моделі (цільовий, методологічний, організаційно-методичний, діагностувальний блоки) та спробу забезпечити зв'язок між теоретичними положеннями та практичною реалізацією.

Водночас потребує уточнення операціоналізація поняття «лідерська компетентність» саме як результату професійної підготовки. У визначенні акцент зроблено переважно на її психологічній природі як інтегрованому психічному утворенні, що частково звужує освітній вимір компетентності як здатності ефективно діяти в конкретних професійних ситуаціях.

Загалом основні наукові положення є логічно вибудуваними, однак окремі з них потребують додаткового теоретико-методологічного уточнення.

Структура і зміст роботи. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел містить значну кількість найменувань (250 джерел), серед яких представлені як вітчизняні, так і зарубіжні наукові праці, що свідчить про достатньо широку джерельну базу дослідження та врахування сучасних наукових підходів до проблематики лідерства і професійної підготовки військових фахівців.

У *вступі* автор аргументовано обґрунтовує актуальність теми дослідження, визначає методологічні орієнтири роботи, формулює мету та завдання дослідження, окреслює об'єкт і предмет дослідження, визначає використані методи, розкриває наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів. Також наведено відомості щодо апробації результатів дослідження та їх впровадження у практику підготовки військових фахівців.

У *першому розділі* дисертації представлено результати теоретичного аналізу наукових підходів до дослідження феномену лідерства та формування лідерської компетентності у системі професійної підготовки майбутніх офіцерів. Автор здійснює узагальнення сучасних наукових поглядів на сутність лідерства, компетентнісного підходу у професійній освіті, а також особливості підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. На основі проведеного аналізу уточнено зміст поняття «лідерська компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту», визначено її структурні компоненти, а також окреслено педагогічні передумови формування зазначеної компетентності у процесі професійно-педагогічної підготовки. Разом з тим у розділі доцільним було б більш чітко розмежувати поняття лідерської компетентності та управлінської компетентності офіцера, що дозволило б посилити концептуальну визначеність дослідження.

У *другому розділі* обґрунтовано педагогічні умови формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту та розроблено модель цього процесу. У розділі описано методику організації педагогічного експерименту, що включала підготовчий, констатувальний та формувальний етапи дослідження. Автором визначено критерії, показники та

рівні сформованості лідерської компетентності, здійснено підбір та обґрунтування діагностичних методик, описано вибірку досліджуваних та логіку проведення експериментальної роботи. Представлена у розділі модель формування лідерської компетентності інтегрує цільовий, методологічний, організаційно-методичний та діагностувальний блоки. Водночас окремі елементи запропонованої моделі мають узагальнений характер, що потребує більш чіткої конкретизації механізмів реалізації окремих педагогічних умов.

У *третьому розділі* наведено результати педагогічного експерименту щодо перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов та методики формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. Автором здійснено аналіз динаміки показників сформованості відповідних компонентів компетентності, представлено результати статистичної обробки отриманих даних та їх інтерпретацію. Зокрема, продемонстровано позитивні зміни за визначеними критеріями у процесі формувального етапу експерименту, що дозволило зробити висновок про ефективність запропонованої моделі та методики. Разом з тим обсяг експериментальної вибірки є відносно обмеженим, що певною мірою звужує можливості узагальнення отриманих результатів і потребує обережності у їх екстраполяції на ширшу сукупність майбутніх офіцерів.

Загальні *висновки* дисертації відповідають поставленій меті та завданням дослідження, матеріал викладено логічно та послідовно, окреслено перспективи подальших наукових розвідок у напрямі розвитку лідерської компетентності майбутніх військових фахівців.

Дисертаційне дослідження Білошицького Василя Васильовича характеризується **науковою новизною та має практичну перспективу впровадження отриманих результатів у систему професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.** Наукові положення і висновки дисертаційної роботи є результатом комплексного науково-педагогічного дослідження, виконаного автором на належному теоретико-методологічному рівні.

До найбільш вагомих результатів роботи, які мають ознаки наукової новизни та достовірності, на наш погляд, слід віднести: обґрунтування педагогічних умов формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки; визначення структури лідерської компетентності зазначеної категорії майбутніх військових фахівців, яка включає ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, індивідуально-психічний та суб'єктний компоненти; розроблення моделі формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту, що інтегрує цільовий, методологічний, організаційно-методичний та діагностувальний блоки і відображає взаємозв'язки між структурними елементами освітнього процесу.

До результатів, що мають елементи наукової новизни, також належить удосконалення діагностичного інструментарію оцінювання рівня сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту шляхом обґрунтування системи критеріїв і показників її сформованості та використання комплексу психолого-педагогічних методик діагностування. Важливим результатом роботи є розроблення та апробація комплексної контекстної методики формування лідерської компетентності, що реалізується через спеціальний курс, використання практикоорієнтованих завдань, кейсів, тренінгових вправ і квазіпрофесійних ситуацій, спрямованих на розвиток лідерських якостей майбутніх військових фахівців.

Одержані результати розширюють наукові уявлення про особливості формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійно-педагогічної підготовки та створюють передумови для подальшого розвитку теоретичних і практичних підходів до підготовки військових фахівців у системі військової освіти.

Практичне значення отриманих у дисертації наукових результатів полягає насамперед у тому, що на основі встановлених закономірностей формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної

культури і спорту розроблено й апробовано комплексну контекстну методiku її формування в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищих військових навчальних закладах.

У межах дослідження розроблено спеціальний курс, а також комплекс практикоорієнтованих завдань, кейсів, тренінгових вправ і квазіпрофесійних ситуацій, спрямованих на розвиток лідерських якостей майбутніх офіцерів, формування у них здатності до організації діяльності підлеглих, ефективної комунікації, прийняття управлінських рішень та відповідального ставлення до професійної діяльності.

Крім того, у роботі обґрунтовано та запропоновано діагностичний інструментарій оцінювання сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту, що може бути використаний у системі моніторингу якості професійної підготовки військових фахівців.

Матеріали дисертаційного дослідження **впроваджено в освітній процес** вищих військових навчальних закладів під час проведення навчальних занять, організації професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів та виконання науково-дослідних робіт з проблематики військової педагогіки та лідерства, що підтверджено відповідними актами: Національного університету оборони України (акт № 140/35/425 від 05.12.2025 р.); Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (акт № 355/Том1/130 від 17.12.2025 р.); Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт № 355/Том1/127 від 17.12.2025 р.); Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (акт № 355/Том1/128 від 17.12.2025 р.); Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова (акт № 355/Том1/129 від 17.12.2025 р.).

Результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах і круглих столах.

Основні положення та результати дослідження викладено у наукових публікаціях автора, зокрема у статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, що входять до переліку наукових фахових видань МОН України, а також у матеріалах наукових конференцій. Загалом рівень наукових публікацій здобувача можна оцінити як достатньо високий для дисертаційного дослідження на здобуття ступеня доктора філософії.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації. Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертації Білошицького В.В. засвідчує їхню відповідність та ідентичність у частині формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань дослідження, положень наукової новизни та загальних висновків. Зміст анотації у стислій формі відображає основні ідеї дисертаційної роботи, логіку дослідження, використані методи та отримані результати. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою у тексті дисертації.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. У дисертації та наукових публікаціях здобувача ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Використані джерела коректно процитовано, а посилання оформлено відповідно до встановлених вимог.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Здійснений у роботі теоретичний аналіз проблеми формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів, застосування адекватних методів дослідження та статистичної обробки даних, аналіз та узагальнення отриманих емпіричних результатів свідчать про належний рівень оволодіння здобувачем методологією наукового дослідження.

Поставлені у роботі наукові завдання загалом виконані, а отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення для подальшого розвитку військово-педагогічної науки та вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх офіцерів.

Загалом слід відзначити логічність та послідовність побудови дисертаційної роботи. Джерельна база дослідження є достатньо широкою та охоплює сучасні наукові підходи до проблематики лідерства і професійної

підготовки військових фахівців. Робота виконана державною мовою з дотриманням наукового стилю та використанням відповідної спеціальної термінології. За своєю структурою та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 № 40.

Зауваження до дисертаційної роботи. Попри загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження, воно не позбавлене окремих дискусійних положень та зауважень.

1. У теоретичному розділі доцільним було б більш чітко розмежувати поняття «лідерська компетентність» та «управлінська компетентність» офіцера, що дозволило б підсилити концептуальну визначеність дослідження.

2. Емпірична частина дослідження базується на відносно обмеженій вибірці респондентів, що певною мірою звужує можливості узагальнення отриманих результатів та потребує обережності у їх екстраполяції.

3. У роботі доцільно було б більш детально розкрити психометричні характеристики використаного діагностичного інструментарію оцінювання сформованості лідерської компетентності.

4. Враховуючи практичну значущість дослідження, робота могла б виграти від розширення рекомендацій щодо застосування запропонованої методики формування лідерської компетентності у практиці підготовки офіцерів у різних освітніх середовищах вищих військових навчальних закладів.

Зазначені зауваження мають переважно рекомендаційний характер та не знижують наукової цінності дисертаційної роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації чинним вимогам.

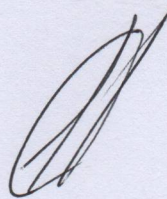
Дисертаційна робота Білошицького Василя Васильовича «Формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки» є завершеною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне і практичне значення для розвитку військово-педагогічної науки та вдосконалення системи підготовки військових фахівців.

Робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами).

На підставі викладеного вважаю, що **Білошицький Василь Васильович** заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент: заступник начальника кафедри лідерства інституту професійної військової освіти «Вишкіл Лідерів» Національного університету оборони України, доктор філософії

Олег РИБЧУК

“12” березня 2026 року

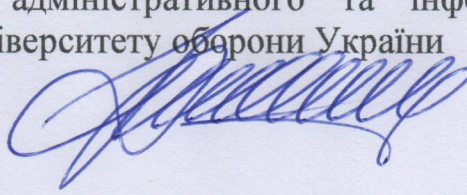
Підпис Рибчука О. засвідчую.

Начальник управління адміністративного та інформаційно-організаційної роботи Національного університету оборони України
полковник

“12”

березня 2026 року

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ